
RADOMIR IVANOVIĆ

JUGOSLOVENSKO- -MAĐARSKA KNJIŽEVNE VEZE*

Institut za nauku o književnosti Mađarske akademije nauka organizovao je naučno savetovanje „Jugoslovensko-mađarske književne veze” povodom 150-godišnjice rođenja Jakova Ignjatovića i 200-godišnjice rođenja Joakima Vujića u Budimpešti i Sentandreji, 31. oktobra i 1. novembra ove godine. Ispitivanje međusobnih veza jugoslovenskih i mađarske književnosti predstavlja dugoročni projekat na kome će zajednički raditi Mađarska akademija nauka, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Srpska akademija nauka i umjetnosti. Komparativna istraživanja, u kojima su već ostvareni značajni rezultati, objavljena su na mađarskom jeziku u veoma obimnom zborniku radova „Susedstvo i zajedništvo” (na žalost još uvek neobjavljena na srpskohrvatskom jeziku), nastavljaju se obuhvatajući mnogobrojna zajednička pitanja koja je gotovo nemoguće proučiti samo iz aspekta jedne nacionalne kulture ili literature. Posebno bismo istakli istorijsku povezanost tih literatura, pitanje dvojezičnosti, kao i čvrstu povezanost tih literatura, njihova opšta, teorijska i estetička pitanja koja su podjednako važeća za mapu nacionalnih i nadnacionalnih zbivanja, kao i izvesno savremeno prožimanje najnovijih naučnih i teorijskih saznanja nauke o književnosti, potom i u drugim naučnim i umetničkim disciplinama.

Veoma dobro organizovano naučno savetovanje otvorio je direktor Instituta za nauku o književnosti Mađarske akademije nauka dr Ištvan Šeter. On je govorio o značaju zajedničkog rada i rezultatima koji se tim ekipnim radom postižu. U ime Srpske akademije nauka i umjetnosti govorio je dr Vojislav Đurić. On je naznačio mo-

*) U Budimpešti i Sentandreji je 31. oktobra i 1. novembra ove godine održano naučno savetovanje povodom 150-godišnjice rođenja Jakova Ignjatovića i 200-godišnjice rođenja Joakima Vujića.

guće pravce istraživanja, opseg zadatka, kao i potrebu pravovremenog istraživanja nužnih predradnji i programskog opredeljivanja na najvažnije, a time i najteže probleme ispitivanja međusobnih književnih i kulturnih veza. Na svečanom otvaranju savetovanja govorio je još dr Davor Kapetanić, u ime Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i Instituta za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, dr Nikša Stipčević, u ime Instituta za književnost i umetnost iz Beograda, Živojin Bošković, u ime Matice srpske iz Novog Sada, i dr.

Radni deo svečanog savetovanja u Budimpešti, koji se odvijao u Mađarskoj akademiji nauka, otvorio je izuzetno zanimljivim i sadržajnim predavanjem dr Tibor Klanica, dopisni član Mađarske akademije nauka, koji je govorio o temi „Nacionalna pripadnost pisaca”. Dr Klanica je opsežno govorio o piscima koji istovremeno pripadaju dvema, ili višenacionalnim književnostima, te ih prema tome ne treba svojatati i sužavati značaj njihova dela i usvajanje toga dela („Jer ni jezik djela ni nacionalno porijeklo pisaca, ni državni teritorij koji služi za mjesto njihova djelovanja, ni duhovnu, kulturnu okolinu njihove djelatnosti, ne možemo smatrati jednim i posve sigurnim odlučnim faktorom” — kaže na samom početku autor ovoga referata, navodeći kao primer delo Janusa Pannoniusa, bratće Zrinjskih, i drugih.) Stoga je veoma prihvatljiv završni stav izlaganja u kome se rezimiraju ideje iznete u ovom radu: „Na osnovu ovih nekoliko primera mislim da se može izvući pouka da prije nastanka građanskih nacionalnih pokreta nije dopušteno naturati književnostima norme nacionalnih književnosti. Pisci i djela često su podjednako činioci razvoja više književnosti. Zato je opasno približavati se naučnom proučavanju nacionalne književnosti na osnovu nacionalne pristrasnosti i apologetike. Pitanje pisaca koji se podjednako mogu svrstati u povijest više književnosti bilo je u prošlosti izvor diskusija među nacijama. Treba se nadati da će buduća istraživanja bez predrasuda biti podrška suradnje i zajedničkog rada.”

Dr Laslo Siklai referisao je o književnom delu Mihaila Vitkovića (Dvojezičnost u književnosti), govoreći o piscu kao „važnom činiocu dve literature, ovaploćenju onoga što je jedan slovački naučnik, Rudolf Hmel, nazvao „biliterarnošću”. Dr Magdalena Andelić — Veselinović ukazala je na paralelu između Verešmartijeve pesme o pticama i Jakšičevih pesama „Na Liparu” i „Veče”, pokazujući da postoje mnoga neistražena polja pesničkih doticaja, podsticaja i inspirativnih srodnosti. Dr Laslo Gadi („Petefijev prvenac, napisan u desetercu”) govori o prvinama istaknutog mađarskog pesnika koji je birao versifikaci-

one forme „za razne pesničke motive i teme”. Dr Seli Ištvan, saradnik Instituta za hungarologiju iz Novog Sada, govorio je „O poeziji Mite Popovića na mađarskom jeziku” naglašavajući dualizam pesnikova i mnoge nesporazume koji su trajali u vremenu kada je stvarao, kao i u ocena toga pesničkog opusa.

U popodnevnom radu najpre je uzeo reč Laslo Hadrovič, tvorac rečnika mađarsko-srpskohrvatskog. On je govorio o „Književnim spomenicima Hrvata u Zapadnoj Mađarskoj (XVII — XVIII vek)”, o novootkrivenim spomenicima gradišćanskih Hrvata. Dr Danijel Đerd je analizirao prvu hrvatsku pesmaricu Grgura Mekinića Piteriusa izdatu 1609. godine, postavljajući mnogobrojna pitanja, od kojih bismo izdvojili centralno: je li pesmarica delo jednog ili više autora, s obzirom na to da su pesme pisane čakavskim, štokavskim (ekavskim i ikavskim) i kajkavskim dijalektom? Jedan od najpoznatijih proučavalaca baroka, dr Endel Andre iz Pečuja, govorio je o temi „Proučavanje jugoslovenskog baroka — iz mađarskog aspekta”. Imponovala je široka obaveštenost dr Endela o proučavanju baroka u slovenačkoj, hrvatskoj i srpskoj književnosti. Dr Frid Ištvan je informisao prisutne o počecima mađarske jugoslavistike, zaključujući da mađarska jugoslavistika nije obogatila jugoslavistiku novim pronalascima na polju etnografije, ali da je prihvatila rezultate i uključila se u nju (u vremenu od kraja XVIII do polovine XIX veka).

Sednica u Budimpešti završena je analizom novele Miroslava Krležu „Sprovod u Terezienburgu” u kojoj se govori o paralelama koje se mogu ustanoviti između sveta Krležine novele i Krležinog boravka u Pečuju (vreme koje je on proveo u Ludoviceumu).

Drugi deo naučnog savetovanja odvijao se u rodnom mestu Jakova Ignjatovića — Sentandreji. Sednica je započeta svečanošću u kojoj su učestvovali i učenici budimpeštanske gimnazije. Na rodnu kuću Jakova Ignjatovića položeni su veneci u ime Mađarske akademije nauka; u ime Srpske akademije nauka i umetnosti govorio je dr Vojislav Đurić, a u ime Udruženja književnika Srbije dr Dragan Jeremić. Venac je položio i ambasador SFRJ u Mađarskoj drug Žiga Vodusek, koji je dan ranije primio sve učesnike savetovanja. U toku dana učesnici savetovanja posetili su biblioteku Budimske eparhije, izložbu „Sentandreja i srpska književnost”, posvećenu Ignjatoviću i Vujiću, i još nekoliko kulturnih institucija.

Prepodnevnu sednicu otvorio je generalni sekretar Demokratskog saveza Južnih Slovena Milan Ognjenović, a potom je u opsežnom i veoma

uspelom predavanju („Sentandreja i srpska književnost”) iscrpno i znalački govorio dr Stojan D. Vujičić, ukazujući na značaj tog ambijenta u delima mnogobrojnih umetnika poniklih u ovoj sredini, značajnoj i za srpsku i za mađarsku književnost. Dr Milorad Pavić je nadahnuto govorio o delu Gavriela Stefanovića Venclovića, posebno se zadržavajući na njegovom dramskom delu. Dr Imre Bori, rukovodilac Katedre za mađarski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, govorio je o proučavanjima dela Jakova Ignjatovića, a dr Jovan Jerković o „Specifičnostima govora rodnoga kraja u jeziku Jakova Ignjatovića” (uskoro će se u izdanju Matice srpske pojaviti knjiga dr Jerkovića *Jezik Jakova Ignjatovića*). Podnet je još i referat „Neki vidovi pripovedačke zrelosti Jakova Ignjatovića.”

Popodnevna sednica bila je posvećena Joakimu Vujiću, odnosno teatrološkim istraživanjima i vezama koje su ostvarivane tokom prošlog i ovog veka u pozorišnom radu. Kalman Bor je obavestio slušaoce o Joakimu Vujiću i počecima srpskog pozorišta, Luka Dotlić o pozorišnim vezama Srba i Mađara, dr Ištvan Pot o mađarskim „komadima iz narodnog života” na srpskoj sceni, a Ksenija Orešković o delima Jakova Ignjatovića na pozorišnoj sceni.

Time je znatno obogaćen sadržaj ovog naučnog savetovanja (— svi materijali će naredne godine biti objavljeni), koje i po koncepciji, i po organizaciji i rezultatima rada predstavlja neophodan oblik zajedničke naučne i kulturne saradnje, te treba poželeti da takvih naučnih savetovanja bude što više.